

**COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS**

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

**СЪВЕТ НА ЕВРОПА
ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА**

ПЕТИ СЪСТАВ

ДЕЛО КОСТАДИНОВ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 55712/00)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

7 февруари 2008 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

07/05/2008

Решението става окончателно при наличие на обстоятелствата, упоменати в чл. 44, ал. 2 от Конвенцията. Същото може да е предмет на редакторски преглед.

По делото Костадинов срещу България,
Европейският съд по правата на човека (Пето отделение), на заседание в състав:

Пер Лоренцин [Peer Lorenzen], Председател,
Снежана Ботушарова [Snejana Botoucharova],
Володимир Буткевич [Volodymyr Butkevych],
Маргарита Цаца-Николовска [Margarita Tsatsa-Nikolovska],
Райт Марусте [Rait Maruste],
Хавиер Борега Борега [Javier Borrego Borrego],
Ренате Йегер [Renate Jaeger], съдии,
и Клаудия Вестердийк [Claudia Westerdiek], секретар на състава,
След закрито съвещание, проведено на 15 януари 2008 г.
Постановява следното решение, прието на същата дата:

ОТНОСНО ПРОИЗВОДСТВОТО

1. Делото е образувано по жалба (№ 55712/00) срещу Република България, подадена в Съда на основание член 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи („Конвенцията“) от български гражданин, г-н Стефан Лазаров Костадинов („жалбоподател“), роден през 1976 г. и живущ в Пазарджик, на 12 октомври 1999 година.

2. Жалбоподателят е представляван от г-жа В. Келчева и г-н В. Стоянов, адвокати, практикуващи в Пазарджик.

3. Българското правителство („Правителството“) е представлявано от неговия Агент, г-жа М. Коцева, от Министерството на правосъдието.

4. Жалбоподателят твърди, по-специално, че е бил подложен на нечовешко или унижително третиране по време на задържането му в следствения арест към Окръжна следствена служба - Пазарджик и Пазарджишкия затвор; че задържането му е било неоправдано и с прекомерна продължителност; че в отговор на молбата му за освобождаване от 29 март 1999 г., националните съдилища не са разгледали всички фактори, имащи отношение към законността на неговото задържане, че неговите молби за освобождаване от 29 март и от 1 юли 1999 г. не са били разгледани бързо, както и че той не е имал приложимо право да потърси обезщетение за това, че е станал жертва на арест или задържане в нарушение на разпоредбите на член 5 от Конвенцията.

5. С решение от 22 май 2006 г., Съдът обяви жалбата за частично допустима и прикани страните да представят допълнителни становища в писмен вид, които следва да отговорят по-конкретно на въпроса дали жалбоподателят е бил задържан в затвора в Пазарджик при неподходящи условия.

6. Жалбоподателят подаде допълнително становище по същество, докато Правителството - не (Правило 59 § 1).

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВАТА ПО ДЕЛОТО

A. Наказателното производство срещу жалбоподателя и задържането му в рамките на това производство

7. На 18 януари 1999 г. срещу жалбоподателя е започнато предварително разследване за грабеж. На същия ден, на жалбоподателя е повдигнато обвинение в извършване на престъплението и същият е задържан с решение на следовател, потвърдено от прокуратурата. Твърди се, че жалбоподателя, заедно с друго лице, са откраднали от трето лице 17 480 000 стари български лева (около 8 964 Евро), като при това са използвали сила и са привели жертвата в безсъзнание. При издаване на заповедта за задържане на жалбоподателя, следователят се е позовал, наред с другото, на характера на задържаното лице, тежестта на нарушението и в общи термини, вероятността същият да избяга или да извърши ново престъпление.

8. Жалбоподателят подава молба за освобождаване на 27 януари 1999 г., която е отхвърлена от Пазарджишкия окръжен съд на 3 февруари 1999 г. Съдът констатира, наред с другото, че жалбоподателят е обвинен в тежко умишлено престъпление, изискващо задължително задържане, както и че е вероятно той да извърши престъпления срещу някои от свидетелите, като по този начин възпрепятства разследването. В заключение, не са установени доказателства, които биха дали основание да бъде направено изключение в прилагане на изискването за задължително задържане.

9. На 1 март 1999 г. жалбоподателят подава друга молба за освобождаване като твърди, наред с другото, че в хода на предварителното разследване е установено, че сумата, която се твърди, че е откраднал от жертвата, е възлизала само 5 000 000 стари лв. (приблизително 2 564 Евро), тъй като във въпросния ден последният е бил ограбен повече от веднъж.

10. Молбата на жалбоподателя за освобождаване е отхвърлена от Окръжния съд на 15 март 1999 г., който констатира, наред с другото, че жалбоподателят е обвинен в извършването на тежко умишлено престъпление, което оправдава неговото задължително задържане, че той може да попречи на разследването, и че поради липсата на доходи, е вероятно да извърши ново престъпление. В заключение, не са установени доказателства, които биха дали основание да бъде направено изключение в прилагане на изискването за задължително задържане.

11. На 29 март 1999 г. жалбоподателят подава своята трета молба за освобождаване като твърди, наред с другото, че нямало доказателства,

че той ще се укрие, ще извърши ново престъпление, или ще възпрепятства разследването, че той страда от жълтеница, и че здравето му се е влошило в резултат на неговото задържане.

12. Молбата на жалбоподателя за освобождаване е отхвърлена от Окръжния съд на 23 април 1999 г., който констатира, наред с другото, че жалбоподателят е обвинен в извършването на тежко умишлено престъпление, което оправдава неговото задължително задържане, че се намира в добро здравословно състояние, и че имало индикации, че той може да извърши престъпление срещу някои от свидетелите, като по този начин възпрепятства разследването. В заключение, не са установени доказателства, които биха дали основание да бъде направено изключение в прилагане на изискването за задължително задържане.

13. Жалбоподателят твърди, че обвиненията срещу него са изменени на 9 юни 1999 г., което Правителството не оспори.

14. Предварителното разследване срещу жалбоподателя е частично прекратено на 30 юни 1999 г. Единственото висящо обвинение срещу него се отнася до кражба от общ характер на 17 480 000 стари лв. (приблизително 8 964 Евро).

15. Жалбоподателят подава своята четвърта молба за освобождаване на 1 юли 1999 г., която е разгледана от Районния съд на 27 юли 1999 г. Съдът отсъжда в полза на кандидата и го освобождава под гаранция от 200 нови български лева (приблизително 102 Евро). Той констатира, наред с другото, че жалбоподателят не е имал криминално досие и има добри препоръки за себе си, както и че предварителното разследване вече е приключило.

16. Жалбоподателят е освободен на същия ден, 27 юли 1999 г.

17. Предварителното разследване срещу жалбоподателя е частично прекратено на 8 октомври 1999 г. като резултат от направените констатации относно количеството и валутата на откраднатите пари. Единственото висящо обвинение срещу жалбоподателя е за кражба от общ характер на 5 000 германски марки (около 2 564 Евро).

18. Обвинителен акт срещу жалбоподателя е внесен в Окръжния съд на неопределена дата.

19. С решение, издадено на неопределена дата, Окръжният съд оправдава жалбоподателя. Това решение впоследствие е потвърдено, също на неопределена дата, от Пазарджишкия окръжен съд.

Б. Условията на задържане

20. Между 18 януари и 1 юли 1999 г., жалбоподателят е бил задържан в следствения арест към Окръжна следствена служба - Пазарджик. От 1 юли до 27 юли 1999 г., той е задържан в Пазарджишкия затвор.

21. Жалбоподателят твърди, по отношение и на двете места за задържане, че е имало (а) недостатъчно кислород в килиите, (б)

недостатъчна хигиена, използвана е кофа за задоволяване естествените нужди на задържаните, и е имало паразити (бълхи и дървеници), кожни инфекции (краста) и гризачи (мишки и плъхове), (в) недостатъчна естествена светлина, (г) липсвала е специална зона за отдых; (д) храната била нездравословна; (е) нямало достъп до литература, вестници, списания, радио или телевизия; (ж) не е имало възможност жалбоподателя да се срещне с адвоката си насаме по своя собствена инициатива, както и (з) не е имало възможност да поддържа активна кореспонденция.

22. Твърденията на жалбоподателя по отношение на условията на задържане в горните съоръжения се потвърждават от декларациите, подписани от други двама задържани, г-н Г. Алексов и г-н Р. Добрев.

II. ОТНОСИМИ НАЦИОНАЛНИ НОРМАТИВНИ АКТОВЕ И ПРАКТИКА

А. Основания за задържане

23. Съответните разпоредби на Наказателно-процесуалния кодекс („НПК“) и практиката на българските съдилища преди 1 януари 2000 г., са обобщени в решенията на Съда по няколко подобни дела (виж, наред с другото, Николова срещу България [GC], № 31195/96, §§ 25-36, ЕСПЧ 1999-II, Илийков срещу България, № 33977/96, §§ 55-59, 26 юли 2001 г. и Янков срещу България, № 39084/97, §§ 79-88, ЕСПЧ 2003-XII (извадки)).

Б. Обхват на съдебния контрол върху досъдебното задържане

24. Въз основа на съответното законодателство, което е в сила преди 1 януари 2000 г., когато се произнасят по молбите за освобождаване на лица, обвинени в извършването на „сериозно“ престъпление, вътрешните съдилища обикновено не взимат под внимание факти и аргументи относно наличието или отсъствието на опасност обвиняемото лице да се укрие или да извърши нови престъпления и посочват, че всяко лице, обвинено в извършване на тежко престъпление, трябва да бъде задържано, освен ако изключителни обстоятелства не диктуват друго (виж решенията на националните власти, критикувани от Съда по делата на Николова и Илийков, и двете цитирани по-горе, и на Запрянов срещу България, № 41171/98, 30 септември 2004 г.).

В. Законът за отговорността на държавата и общините за вреди от 1988 г.

25. Законът за отговорността на държавата и общините за вреди от 1988 г. („ЗОДОВ“: преименуван през 2006 г.), по това време предвижда, че държавата е отговорна за вредите, причинени на частни лица от (а) незаконосъобразни актове, действия или бездействия на

държавни органи и длъжностни лица, действащи в рамките на или във връзка с техните административни задължения; и (б) органите на следствието, прокуратурата и съда при незаконно предварително задържане, ако мярката за задържане е била отхвърлена поради липса на законно основание (членове 1-2).

26. Що се отнася до режима на задържане и условията на задържането, съответното вътрешно законодателство и практика по точки 1 и 2 от ЗОДОВ са обобщени в делата на Йовчев срещу България (№ 41211/98, §§ 76-80, 2 февруари 2006 г.) и Хамънов срещу България (№ 44062/98, §§ 56-60, 8 април 2004 г.).

III. ДОКЛАДИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ КОМИТЕТ ЗА ПРЕДОТВРЯВАНЕ НА ИЗТЕЗАНИЯТА И НЕЧОВЕШКОТО ИЛИ УНИЗИТЕЛНО ТРЕТИРАНЕ ИЛИ НАКАЗАНИЕ („КПИ”)

27. КПИ посещава България през 1995, 1999, 2002, 2003 и 2006 г. Докладите за всички негови посещения, с изключение на последното, са публикувани.

28. Следственият арест към Окръжна следствена служба - Пазарджик и Пазарджишкия затвор са посетени през 1995 г.

А. Релевантни констатации на доклада от 1995 г. (публикуван през 1997 г.)

1. Наблюдения от общ характер

29. КПИ установява, че повечето, макар и не всички, следствени арести са пренаселени. С изключение на един следствен арест, където условията са малко по-добри, условията са както следва: в килиите няма достъп до естествена светлина, а изкуственото осветление е твърде слабо, за да се четена него и е оставено да свети постоянно; вентилацията е недостатъчна; чистотата на легла и килиите като цяло оставя много да се желае; задържаните могат да имат достъп до санитарен възел два пъти на ден (сутрин и вечер) за няколко минути и могат да вземат душ веднъж седмично; извън двете посещения на ден до тоалетните, задържаните трябва да задоволяват естествените си нужди в кофи вътре в килиите; макар че, съгласно правилника за вътрешния ред, задържаните имат право на една „ежедневна разходка” с продължителност до тридесет минути, тя често е намалявана на пет до десет минути, или не се позволява въобще; на задържаните лица не е предоставена друга форма на дейност извън килията.

30. КПИ още отбелязва, че храната е с ниско качество и в недостатъчно количество. По-конкретно, „топлото ястие” за деня обикновено се състои от водниста супа (често хладка) и недостатъчни количества хляб. За останалите ястия за деня, задържаните получават само хляб и малко сирене или халва. Месо и плодове рядко се включват в менюто. На задържаните се налага да се хранят направо от

купи, без да използват прибори за хранене - не им е дадена дори и лъжица.

31. КПИ отбелязва също, че семейни посещения и кореспонденция са възможни само с изричното разрешение на прокурор, и че в резултат на това, контактите на задържаните с външния свят са силно ограничени. Не е имало радио и телевизия.

32. КПИ стига до заключението, че българските власти не изпълняват задължението си да осигурят условия на задържане, съответстващи на достойнството, присъщо на човешката личност, и че „почти без изключение, условията в посетените следствени арести могат справедливо да бъдат описани като нечовешки и унижителни”. В отговор, българските власти се съгласяват, че оценката на делегацията на КПИ е „обективна и точно представена”, но посочват, че възможностите за подобрене са ограничени от трудното финансово положение на страната.

33. През 1995 г. КПИ препоръчва на българските власти, между другото, да се предоставят достатъчно количество храна и напитки, безопасна посуда за хранене, дюшеците и одеялата да се почистват редовно, задържаните да бъдат снабдени с продукти за лична хигиена (сапун, паста за зъби и т.н.), надзирателите да бъдат инструктирани, че на задържаните трябва да бъде разрешавано да напускат килиите си през деня, за да ползват тоалетната, освен ако императивни съображения за сигурност не налагат друго, разпореждането, предвиждащо тридесет минути упражнения на ден да се спазва в пълен размер на практика, осветлението и вентилацията в килиите да бъдат подобрени, режимът на семейни посещения да бъде преразгледан, и задържаните в предварителния арест да бъдат по-често прехвърляни в затвора, дори преди завършване на предварителното разследване. Възможността да бъде отпуснат на задържаните най-малко един час на ден за упражнения на открито трябва да се разглежда като спешен въпрос.

2. Арестът в Пазарджиката регионална следствена служба

34. КПИ установява, че арестът в Пазарджиката регионална следствена служба се състои от петнадесет килии, разположени в мазето, като по време на посещенията в тях са настанени тридесет задържани лица, сред които две жени в отделна килия.

35. Шест килии с размери приблизително около дванадесет квадратни метра са били предназначени за настаняване на двама задържани, а останалите девет са предназначени за трима души, и са с размер около шестнадесет квадратни метра и половина. Предвидената гъстота на заетост е била спазена по време на посещенията и от гледна точка на жилищна площ е счетена за приемлива от КПИ. Въпреки това, всички останали недостатъци, наблюдавани в другите арести към

следствените служби - мръсни и скъсани легла и завивки, липса на достъп до естествена светлина, липса на дейности, ограничен достъп до санитарни съоръжения и т.н. - също са били налице и там. Дори и правилото за тридесет минутна гимнастика, предвидено във вътрешния правилник, разлепен по вратите на килиите, не се спазва.

3. Пазарджишкият затвор

36. В този доклад КПИ констатира, наред с другото, че затворот е силно пренаселен, и че затворниците са принудени да прекарват по-голямата част от деня в спалните помещения, като най-вече се ограничават до леглата си, поради липса на пространство. Тя също така констатира, че централното отопление е недостатъчно, и че само някои от спалните помещения са оборудвани със санитарни възли.

Б. Релевантни констатации в доклада от 1999 г. (публикуван през 2002 г.)

37. КПИ отбелязва, че са приети нови правила, предвиждащи създаването на по-добри условия, но те все още не са довели до значителни подобрения.

38. В повечето следствени арести, посетени през 1999 г., с изключение на новооткрития арест в София, условията на задържане като цяло са същите като наблюдаваните по време на посещението на КПИ през 1995 г., както отношение на лошата хигиена, пренаселеността, проблемният достъп до тоалетна/баня, така и на пълната липса на упражнения на открито и на дейности извън килията. На някои места, положението дори се е влошило.

39. В ареста към Пловдивската регионална следствена служба, както и на две други места, задържаните „трябваше да се хранят с пръсти, тъй като не са им предоставени подходящи прибори”.

В. Релевантни констатации в доклада от 2002 г. (публикуван през 2004 г.)

40. По време на посещението от 2002 г. са забелязани някои подобрения в следствените арести в страната, които са обект на силна критика в предишните доклади. Въпреки това, много остава да бъде направено: повечето задържани продължават да прекарват месеци наред заключени в пренаселени килии по двадесет и четири часа на ден.

41. Що се отнася до затворите, КПИ обръща внимание върху проблема с пренаселеността и недостига на работа и други дейности за лишените от свобода.

ЗАКОНЪТ

I. ТВЪРДЕНИЕ ЗА НАРУШЕНИЯ НА ЧЛЕН 3 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

42. Жалбоподателят прави оплакване по член 3 от Конвенцията, че е бил подложен на нечовешко или унижително третиране, докато е бил задържан в следствения арест към Окръжна следствена служба - Пазарджик и Пазарджишкия затвор.

Член 3 от Конвенцията предвижда:

„Никой не може да бъде подлаган на изтезания или нечовешко или унижително третиране или наказание.”

43. Правителството не представи становище по допустимостта и основателността на оплакванията на жалбоподателя.

44. Кандидатът потвърди оплакванията си и се позова на констатациите на КПИ, в подкрепа на твърденията си. По отношение на условията в Пазарджишкия затвор, той също се позова на констатациите на Българския хелзинкски комитет в годишните му доклади за 2001, 2004 и 2005 г., в които, както се твърди, условията на задържане в този арест са сметнати за неподходящи. По-специално, докладът от 2001 година подробно посочва, че има пренаселеност и недостатъчен достъп до санитарните възли, тъй като има само една тоалетна на тридесет до четиридесет затворници. Жалбоподателят също така твърди, че по време на периода на задържането му в Пазарджишкия затвор, не му е било позволено да приема никакви посетители, и че е имал само един час за разходка на ден, както и че храната е била недостатъчна и с лошо качество. Въпреки че е задържан в този арест в продължение само на един месец, той заявява, че минималното равнище на суровост е било достигнато, и че следователно е налице нарушение на член 3 от Конвенцията в това отношение.

A. Установяване на фактите

45. Съдът подчертава, че твърденията за недобросъвестно третиране трябва да бъдат подкрепени със съответните доказателства. Когато извършва оценка на доказателствата, той като цяло прилага стандарта за доказване „извън всякакво съмнение”. Въпреки това, такъв тип доказателство може да бъде извлечен от съвместното съществуване на достатъчно силни, ясни и непротиворечиви улики или от презумпции за факти в подобен смисъл, които не са опровергани (вж. *Salman* срещу Турция [GC], № 21986/93, § 100, ЕСПЧ 2000 VII, и *Федотов* срещу Русия, № 5140/02, § 59, 25 октомври 2005 г.).

46. Съдът отбелязва, че основното свидетелство за условията на задържане на жалбоподателя в двата ареста е свидетелството, представено от него.

47. Съдът отбелязва, че жалбоподателят е предоставил подписани декларации от други две лица, задържани във въпросните арести (виж

параграф 22 по-горе), но тъй като и двете лица са са завели дела пред Съда със сходни оплаквания (Алексов срещу България (dec.), № 54578/00, 22 май 2006 г. и Добрев срещу България, № 55389/00, 10 август 2006 г.), беше прието, че твърденията им не трябва да бъдат считани за обективни, и следователно не следва да им се придава особено значение.

48. Съдът подчертава, че спрямо производствата по Конвенцията, като например при настоящата жалба, не винаги може да бъде строго приложен принципа *affirmanti incumbit probatio* (онзи, който твърди нещо, трябва да докаже твърдението си), тъй като в някои случаи единствено Правителството-ответник има достъп до информацията, която би могла да потвърди или опровергае тези твърдения. Неподаването на такава информация от страна на Правителството без задоволително обяснение за причината за това може да доведе до извличането на заключения относно основателността на твърденията на жалбоподателя (вж. Ahmet Özkan и други срещу Турция, № 21689/93, § 426, 6 април 2004 г. и Федотов, цитирано по-горе, § 61).

49. В конкретния случай, Правителството не е представило становище по допустимостта и основателността на оплакванията на жалбоподателя по отношение на условията на задържане в следствения арест към Окръжна следствена служба - Пазарджик и Пазарджишкия затвор (виж параграф 43 по-горе). Още повече, то не е предложило убедително обяснение защо такава информация относно двете места за задържане не е подадена, след като то е поканено да направи това с издаването на решението по допустимостта на жалбата (виж Федотов, цитирано по-горе, § 61).

50. При тези обстоятелства, Съдът ще разгледа по същество оплакванията на жалбоподателя по отношение на условията на задържане в тези места само въз основа на неговите показания (виж Федотов, цитирано по-горе, § 61 и Стайков срещу България, № 49438/99, § 75, 12 октомври 2006 г.).

51. Макар и да нямат пряка връзка, тъй като КПИ посещава следствения арест към Окръжна следствена служба - Пазарджик и Пазарджишкия затвор четири години преди периода на задържане, за който се отнася оплакването на жалбоподателя (виж параграфи 20 и 28 по-горе), Съдът счита, че съответните наблюдения на КПИ по отношение на условията на задържане в тези места по време на проведените посещения могат да имат информативна стойност при взимането на неговото решение (вж. точки 27-41 по-горе, както и за подобен подход, Йовчев, § 130 и Стайков, §§ 75 и 79, и двете цитирани по-горе).

Б. Общи принципи

52. Съдът подчертава в самото начало, че в член 3 от Конвенцията е залегнала една от най-основните ценности на демократичното общество. С него изрично се забраняват изтезанията и нечовешкото или унижително третиране или наказание, независимо от обстоятелствата и поведението на жертвата (виж, наред с другото, *Kudła* с/у Полша [GC], № 30210/96, § 90, ЕСПЧ 2000 XI и *Poltoratskiy* с/у Украйна, № 38812/97, § 130, ЕСПЧ 2003 V).

53. За да попадне в приложното поле на член 3, малтретирането трябва да достигне минимално равнище на суровост. Преценката за този минимум е относителна; тя зависи от всички обстоятелства по случая, като продължителността на третирането, неговите физически и психически последици, а в някои случаи, от пола, възрастта и здравословното състояние на жертвата (виж *Kudła*, § 91, и *Poltoratskiy*, § 131, и двете цитирани по-горе).

54. Третирането се счита от Съда за „нечовешко“, защото, наред с другото, е предумишлено, прилагано е в продължение на часове наред, и е причинило действителни телесни повреди или интензивно физическо и психическо страдание. Той счита третирането за „унижително“, защото то е било от такъв характер, че да събуди у жертвите чувства на страх, страдание и малоценност, достатъчни да ги унижат (виж *Kudła*, цитирано по-горе, § 92). Въпросът дали целта на третирането е била да бъде жертвата унижена е още един фактор, който трябва да бъде взет предвид, но липсата на такава цел решително не може да изключи нарушение на член 3 (виж *Калашников* с/у Русия, № 47095/99, §§ 95 и 101, ЕСПЧ 2002 VI).

55. Причиненото страдание и унижение трябва да надхвърлят неизбежния елемент на страдание или унижение, произтичащ дадена форма на законно третиране или наказание. Мерките, лишавачи дадено лице от свобода, често може да включват такъв елемент. Но не може да се каже, че задържането само по себе си поражда казус по член 3. Въпреки това, съгласно тази разпоредба, държавата трябва да гарантира, че лицето е задържано при условия, съвместими със зачитането на човешкото достойнство, че начинът и методът на изпълнение на наложената мярка не го подлагат на дистрес или страдания с интензивност над неизбежната степен на страдание, присъща на задържането, и че, като се имат предвид практическите изисквания на лишаването от свобода, неговото здраве и благосъстояние са адекватно гарантирани чрез, наред с другото, осигуряване на необходимата медицинска помощ (вж. *Kudła*, цитирано по-горе, § 92-94).

56. При оценката на условията на задържане, трябва да бъде отчетен кумулативния ефект от тези условия и продължителността на задържането (вж. *Калашников*, цитирано по-горе, §§ 95 и 102; *Кехайов* срещу България, № 41035/98, § 64, 18 януари 2005 г.; и *Йовчев*,

цитирано по-горе, § 127). По-специално, Съдът трябва да вземе предвид здравословното състояние на задържаното лице (вж. Асенов и други срещу България, решение от 28 октомври 1998 г., „Доклади на съдебни решения” VIII 1998, стр. 3296, § 135).

57. Важен фактор, наред с материалните условия, е режима на задържане. При извършване на оценката по конкретно дело дали съответния ограничителен режим може да представлява третиране в противоречие с член 3, трябва да се имат предвид специфичните условия, строгостта на режима неговата продължителност, преследваната цел и неговото въздействие върху засегнатото лице (вж. Кехайов, § 65 и Йовчев, § 128, и двете цитирани по-горе, и, *mutatis mutandis*, Van der Ven c/y Холандия, № 50901/99, § 51, ЕСПЧ 2003 II).

В. Прилагане на тези принципи към настоящото дело

1. Арестът към Окръжна следствена служба - Пазарджик

58. Съдът отбелязва, че жалбоподателят е бил задържан на територията на следствения арест към Окръжна следствена служба - Пазарджик между 18 януари и 1 юли 1999 г., за период от пет месеца и осемнадесет дни.

59. Съдът отбелязва, че жалбоподателят не се е оплакал изрично от размера на килията си, или от пренаселеност, но твърди, че в килията е липсвал достатъчно кислород и естествена светлина.

60. По-нататък Съдът отбелязва, че жалбоподателят твърди, че материалните условия в килията са били незадоволителни, че хигиената е била недостатъчна, и че е имало паразити (бълхи и дървеници), кожни инфекции (краста) и гризачи (мишки и плъхове).

61. Освен това, жалбоподателят твърди, че санитарните възли са били недостатъчни, и че той е трябвало да използва кофа за задоволяване на естествените си нужди. Съдът счита, че поставянето на задържания в неудобната ситуация да се налага да се облекчава в кофа в присъствието на неговите съкилийници и да присъства, докато същата кофа се използва от тях (виж Peers c/y Гърция, № 28524/95, § 75, ЕСПЧ 2001 III и II срещу България, § 75, Калашников, § 99 и Кехайов, § 71, всички цитирани по-горе) не може да се счита оправдано, освен при специални ситуации, в които позволяването на посещения до санитарните възли би създавало конкретни и сериозни рискове за сигурността. Тъй като Правителството не представи становище по допустимостта и основателността на това оплакване, такива рискове не се приемат като основание за ограничаване на посещенията в тоалетната от задържаните в следствения арест към Окръжна следствена служба - Пазарджик по време на въпросния период.

62. Жалбоподателят също така твърди, че не е имало специална зона за отдих, която би могла да бъде използвана. Съдът счита, че тъй

като липсва възможност за работа на открито, нито е била предоставена възможност за дейност извън килията, заявителят е трябвало да прекара в килията си, - намираща се в мазето - на практика цялото си време (вж. Peers, § 75 и И. И. с/у България, § 74, и двете цитирани по-горе). Съдът счита, че фактът, че жалбоподателят е затворен на практика за двадесет и четири часа на ден в продължение на повече от пет месеца в килията си, без да бъде извеждан на естествена светлина и без възможност за физически и други дейности извън килията, и това вероятно му е причинило значителни страдания. Съдът е на мнение, че при липсата на непреодолими съображения за сигурност, не е имало основание за подлагане на жалбоподателя на такива ограничения. Тъй като Правителството не представи становище по допустимостта и основателността на това оплакване, съображения от подобен характер не бяха изследвани от Съда.

63. Освен това, жалбоподателят твърди, че предоставяната храна е била нездравословна.

64. Той също така изказа твърдението, че не му е било разрешено да чете книги, вестници и списания, да слуша радио, да гледа телевизия и да поддържа активна кореспонденция. Съответно, достъпът му до външния свят и знанието му за него са били значително ограничени.

65. Съдът отбелязва, че жалбоподателят не твърди, че неговото физическо или психическо здраве се е влошило по време на или в резултат от задържането му в ареста към Окръжна следствена служба - Пазарджик. Съответно, съображения в тази насока не са необходими.

66. Въпреки че няма признаци, че условията за задържане или режима имали за цел да деградират или унижат жалбоподателя, или че са имали специфично въздействие върху физическото и психичното му здраве, няма никакво съмнение, че някои аспекти на строгия режим, описан по-горе могат да се разглеждат като унижителни.

67. В заключение, като взе предвид кумулативния ефект на неоправдано строгия режим, на който е бил подложен жалбоподателя, и материалните условия, в които той е бил държан, Съдът счита, че дистреса и страданието, които същият е понесъл надвишават неизбежната степен на страдание, присъщо на задържането, и произтичащото от това емоционално страдание е достигнало отвъд минималното равнище на суровост по член 3 от Конвенцията.

68. Следователно, налице е нарушение на член 3 от Конвенцията, що се отнася до задържането на жалбоподателя в ареста към Окръжна следствена служба - Пазарджик.

2. Пазарджишкият затвор

69. Съдът отбелязва, че жалбоподателят е бил задържан на територията на Пазарджишкия затвор между 1 юли и 27 юли 1999 г., за период от двадесет и шест дни.

70. Жалбоподателят твърди, че условията на задържане в Пазарджишкия затвор са били същите, като тези в ареста към Окръжна следствена служба - Пазарджик. Съответно, анализите, направени по отношение условията на задържане в ареста към Пазарджишката регионална следствена служба се прилагат като уместни и спрямо Пазарджишкия затвор. В своето становище по съществото на иска, жалбоподателят също така подчерта, че е имало пренаселеност, недостатъчен достъп до санитарни помещения, че не му е било разрешено да приема никакви посетители, че му е била определена дневна разходка от един час, и че храната е била недостатъчна и с лошо качество.

71. Подобно на своите заключения по отношение на следствения арест към Окръжна следствена служба - Пазарджик, Съдът счита, че дистреса и страданието, понесени от жалбоподателя, надвишават неизбежната степен на страдание, присъща на задържането. Освен това, предвид факта, че жалбоподателят е бил прехвърлен в това място за лишаване от свобода, след като вече е държан повече от пет месеца в ареста към Окръжна следствена служба - Пазарджик в неадекватни условия на задържане, и въпреки относително краткия период на задържането в това място за лишаване от свобода, Съдът счита, че страданието, произтичащо от неблагоприятните условия на задържане в Пазарджишкия затвор, е преминала прага на суровост по член 3 от Конвенцията.

72. Поради това е налице нарушение на член 3 от Конвенцията, що се отнася до задържането на жалбоподателя в Пазарджишкия затвор.

II. ТВЪРДЕНИЕ ЗА НАРУШЕНИЯ НА ЧЛЕН 5 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

73. Жалбоподателят направи няколко оплаквания по Член 5 от Конвенцията, съответната част от който предвижда:

„3. Всяко лице, арестувано или лишено от свобода в съответствие с разпоредбите на параграф 1, т. „в“ на този член, има ... право на съдебен процес в разумен срок или на освобождаване в очакване на съдебен процес. Освобождаването може да бъде обусловено от даването на гаранции за явяване в съда.

4. Всеки, който е лишен от свобода чрез арест или задържане, има право да обжалва, при което законността на неговото задържане трябва да бъде решена бързо от съда, и се нарежда освобождаването му, в случай че задържането не е законно.

5. Всеки, който е бил жертва на арест или задържане в нарушение на разпоредбите на този член, има изпълняемо право на обезщетение.”

74. Жалбоподателят също се оплаква по член 13 от Конвенцията, че не е имал на свое разположение ефикасни вътрешноправни средства за защита на оплакванията му по Конвенцията. В решението си по

допустимостта от 22 май 2006 г., Съда счита, че това оплакване може да бъде разглеждано единствено по силата на член 5, ал. 4 и 5 от Конвенцията, които са *lex specialis* спрямо по-общите изисквания на член 13 (виж, наред с други източници, Николова, цитирано по-горе, § 69 Tsirlis и Kouloumpas срещу Гърция, решение от 29 май 1997 г., Доклади 1997 III, стр. 927, § 73).

А. Оплакване по член 5, ал. 3 от Конвенцията

75. Жалбоподателят се оплаква, по силата на член 5, ал. 3 на Конвенцията, че задържането му е било неоправдано и с прекомерна продължителност.

76. Правителството не оспори твърдението на жалбоподателя.

77. Съдът отбелязва, че жалбоподателят е бил в предварителния арест от 18-ти януари 1999 до 27 юли 1999 г., за период от шест месеца и седем дни.

78. Съдът отбелязва, че оплакването е подобно на тези от предишни дела срещу България, по които са открити нарушения (виж, например, *Pijkov*, цитирано по-горе, §§ 67-87 и *Шишков срещу България*, № 38822/97, §§ 5767, ЕСПЧ 2003 I (извадки)). По подобен начин, и в конкретния случай властите не са предоставили достатъчни основания за продължителното задържане на жалбоподателя, като основно разчитат на задължителните разпоредби, изискващи задължително задържане за тежки умишлени престъпления (член 152, ал. 1 и 2 от НПК) и липсата на конкретни доказателства, че жалбоподателят не би се укрил, не би извършил ново престъпление или не би възпрепятствал разследването.

79. Съдът признава, че по-голямата част от делата, отнасящи се до продължителността на задържането, които са заведени пред него, са заведени за по-дълги периоди на лишаване от свобода, и че в този контекст шест месеца и седем дни могат да се считат за относително кратък период на задържане. Член 5, ал. 3 на Конвенцията, обаче, не може да се разглежда като безусловно разрешаващ досъдебното задържане, ако то трае не повече от определен минимален период. Обосновката за всеки период на задържане, без значение колко е кратък, трябва да бъде убедително представена от властите (виж *Шишков*, цитирано по-горе, § 66). В конкретния случай, това не изглежда да се е случило.

80. С оглед на гореизложеното, Съдът намира, че е налице нарушение на член 5, ал. 3 на Конвенцията по отношение неспособността на властите да обосноват продължителното задържане на жалбоподателя.

Б. Оплаквания по член 5, ал. 4 от Конвенцията, що се отнася до молбите на жалбоподателя за освобождаване от 29 март и 1-ви юли 1999 година

81. Жалбоподателят се оплаква, по силата на член 5 § 4 от Конвенцията, че в отговор на молбата му за освобождаване от 29 март 1999 г., националните съдилища не са разгледали всички фактори, имащи отношение към законността на неговото задържане, и че неговите молби за освобождаване от 29 март и от 1 юли 1999 г. са били разгледани в нарушение на изискването за бързо решение.

82. Правителството не оспори твърденията на жалбоподателя.

83. Съдът отбелязва в самото начало, че това оплакване е много подобно на тези от предишни дела срещу България, където са открити нарушения (вж. Николова, §§ 54 66 и Илийков, §§ 88 106, и двете цитирани по-горе).

1. Молбата на жалбоподателя за освобождаване от 29 март 1999 г.

84. В конкретния случай, когато разглежда молбата на жалбоподателя за освобождаване от 29 март 1999 г., Районния съд в своето решение от 23 април 1999 г. се позовава на задължителните разпоредби, които изискват задължително задържане за тежки умишлени престъпления (член 152 ал. ал. 1 и 2 от Наказателно-процесуалния кодекс), и на практиката на Върховния съд, който изключва всяко разглеждане на въпроса дали има „основателни подозрения“ срещу задържания и на фактите отнасящи се до вероятността същият да се укрие или да извърши ново престъпление (виж параграф 12 по-горе). В рамките на тази практика, освобождаване е било възможно само при представяне на убедителни доказателства за наличието на извънредни фактори, като заболяване, които биха изключи всякаква възможност задържаното лице да се укрие или да извърши престъпления. Само такива доказателства, биха били разгледани от съдилищата.

85. Съответно, Съдът констатира, че Окръжния съд в своето решение от 23 април 1999 г. е отказал на жалбоподателя гаранциите, предвидени в член 5, ал. 4 от Конвенцията, поради ограничения обхват и характер на съдебния контрол върху законосъобразността на неговото задържане.

86. С оглед на горната констатация, Съдът не смята за необходимо да проучва дали съдебният контрол в отговор на молбата на жалбоподателя за освобождаване е бил упражнен с необходимата бързина (вж., *mutatis mutandis*, Николова, § 65, и Илийков, § 106, и двете цитирани по-горе).

2. Молбата на жалбоподателя за освобождаване от 1 юли 1999 г.

87. Съдът подчертава, че член 5, ал. 4 също гарантира правото на бързо съдебно решение относно законността на задържането (вж. *Rutten c/y Холандия*, № 32605/96, § 52, 24 юли 2001 г.).

88. В конкретния случай, Окръжният съд е разгледал молбата на жалбоподателя за освобождаване от 1 юли 1999 г. в рамките на двадесет и шест дни. Съдът счита, че този срок е в нарушение на изискването за бързо решение по член 5, ал. 4 от Конвенцията (вж. *Kadem c/y Малта*, № 55263/00, §§ 43-45, 9 януари 2003 г., когато Съдът намери период от седемнадесет дни за прекалено дълъг, и *Rehbock c/y Словения*, № 29462/95, §§ 82-86, ЕСПЧ 2000 XII, където два периода от по двадесет и три дни бяха сметнати за прекомерни).

89. От това следва, че по отношение на молбата на жалбоподателя за освобождаване от 1 юли 1999 г., е имало нарушение на правото му на бързо съдебно решение по законността на неговото задържане, в нарушение на член 5, ал. 4 от Конвенцията.

В. Оплакване по силата на член 5, ал. 5 от Конвенцията

90. Жалбоподателят се оплаква, по силата на член 5, ал. 5 от Конвенцията, че не е имал изпълняемо право да потърси обезщетение за това, че е станал жертва на арест или задържане в нарушение на разпоредбите на член 5.

91. Правителството не оспори твърдението на жалбоподателя.

92. Съдът отбелязва в самото начало сходството на това оплакване с тези от някои други дела срещу България, където са установени нарушения (виж, например, *Янков*, цитирано по-горе, и *Белчев срещу България*, № 39270/98, 8 април 2004 г.).

93. Доколкото Съдът установи, че е имало нарушения на член 5, ал. 3 и 4 от Конвенцията (виж параграфи 80, 86 и 89 по-горе), член 5, ал. 5 от Конвенцията също е приложим (виж *Steel и др. срещу Обединеното кралство*, решение от 23 септември 1998 г., „Доклади“ 1998-VII, стр. 2740, § 81). Ето защо, Съдът трябва да установи дали българското законодателство е предоставило на жалбоподателя изпълняемо право на компенсация за нарушенията по член 5 от Конвенцията, или не.

94. Съдът отбелязва, че по силата на член 2, ал. 1 от ЗОДОВ, задържаното лице може да търси обезщетение, само ако мярката за задържане е била отменена „поради липса на законно основание“, под което се разбира незаконосъобразност, съгласно вътрешното право (виж параграфи 25 и 26 по-горе). В конкретния случай, предварителното задържане на жалбоподателя е сметено от националните съдилища за намиращо се в пълно съответствие с изискванията на националното законодателство. Ето защо, жалбоподателят не е имал право на обезщетение по силата на член 2, ал. 1 от ЗОДОВ.

95. От това следва, че в случая на жалбоподателя, ЗОДОВ не предоставя изпълняемо право на обезщетение. Освен това, не изглежда

такова право да е гарантирано по силата на друга разпоредба на българското законодателство (виж параграфи 25 и 26 по-горе).

96. Поради това, Съдът констатира, че българското законодателство не дава на жалбоподателя изпълняемо право на обезщетение, както се изисква от член 5, ал. 5 на Конвенцията.

Следователно е налице нарушение на тази разпоредба.

III. ПРИЛАГАНЕ НА ЧЛЕН 41 НА КОНВЕНЦИЯТА

97. Член 41 от Конвенцията предвижда:

„Ако съдът установи, че е имало нарушение на конвенцията или на протоколите към нея и ако вътрешното право на високодоговарящата страна допуска само частично обезщетение за последиците от това нарушение, съдът присъжда, ако това е необходимо, справедливо удовлетворение на потърпевшата страна.”

А. Вреди

98. Жалбоподателят претендира обезщетение в размер на 5 000 Евро (EUR) за всяко от твърдените нарушения на правата му по Конвенцията. Той се позовава на размера на обезщетенията по други подобни дела срещу България и заявява, че стандартът на живот в страната непрекъснато се повишава, което налага съответните обезщетения да бъдат съответно приспособени.

99. Правителството не предостави коментари по претенциите на жалбоподателя за изплащане на обезщетение.

100. Съдът отбелязва, че установените нарушения попадат под членове 3 и 5 от Конвенцията (виж параграф 68, 72, 80, 86 и 89 по-горе). Той отбелязва още и доводите на жалбоподателя по отношение на твърдяното подобряване на стандарта на живот в България, които Съдът намира за невъзможно да бъдат потвърдени въз основа на представената информация, но в същото време ги взема предвид при определяне на съответното обезщетение по член 41 от Конвенцията. С оглед на горното, конкретните обстоятелства на настоящото дело, и съдебната практика по подобни дела, и като решава по справедливост, Съдът присъжда 5 000 Евро по тази глава, заедно с всички данъци, с които би могла да бъде обложена тази сума.

Б. Разходи и разноси

101. Жалбоподателят също така претендира да бъдат изплатени по 4 600 Евро за всеки от адвокатите му, като възнаграждение на работата им пред съда. Той представи договори за заплащане на адвокатски хонорари между него и всеки от адвокатите му и справка за изработените от всеки от тях часове. Ищецът поиска също сумата, която би била присъдена за покриване на разходите и разноските, да бъде изплатена директно на неговите адвокати, г-жа В. Келчева и г-н В. Стоянов.

102. Правителството не представи коментари по претенциите на жалбоподателя за разходи и разноски.

103. Съдът подчертава, че съгласно съдебната му практика, кандидатът има право на възстановяване на разходите и разноските, само доколкото е доказано, че са били действително извършени, това е станало по необходимост, и са в разумен размер. С оглед на всички релевантни фактори, Съдът счита, че е разумно да присъди 2 000 Евро за разходи и разноски, както и всички данъци, с които би могла да бъде обложена тази сума.

В. Законна лихва

104. Съдът намира за уместно, законната лихва да бъде равна на пределната лихва по заеми, определена от Европейската централна банка, увеличена с три процентни пункта.

ПОРАДИ ИЗЛОЖЕНИТЕ МОТИВИ, СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. Приема, че е било извършено нарушение на член 3 от Конвенцията, що се отнася до условията на задържане на жалбоподателя в ареста към Окръжна следствена служба - Пазарджик;

2. Приема, че е било извършено нарушение на член 3 от Конвенцията, що се отнася до условията на задържане на жалбоподателя в Пазарджишкия затвор;

3. Приема, че е било извършено нарушение на член 5, ал. 3 от Конвенцията, що се отнася до неспособността на властите да оправдаят продължителното задържане на жалбоподателя на 23 април 1999 г.;

4. Приема, че е било извършено нарушение на член 5, ал. 4 от Конвенцията, що се отнася до ограничения обхват и характер на съдебния контрол върху законосъобразността на задържането на жалбоподателя в отговор на молбата му за освобождаване от 29 март 1999 г.;

5. Приема, че е било извършено нарушение на член 5, ал. 4 от Конвенцията, що се отнася до това, че молбата на жалбоподателя за освобождаване от 1 юли 1999 г. не е била разгледана „бързо“;

6. Приема, че е било извършено нарушение на член 5, ал. 5 от Конвенцията, що се отнася до това, че жалбоподателят не е разполагал с изпълняемо право на обезщетение за това, че е жертва на арест или задържане в нарушение на разпоредбите на член 5 от Конвенцията;

7. Приема

(а) че държавата-ответник трябва да заплати на жалбоподателя, в срок от три месеца от датата, на която решението стане окончателно съобразно член 44, ал. 2 от Конвенцията, следните суми, които се конвертират в български лева по курса към датата на извършване на плащането:

(i) 5 000 (пет хиляди) Евро за причинени неимуществени вреди, платими на самия жалбоподател;

(ii) 2 000 (две хиляди) Евро за разходи и разноси, платими на две равни вноски в размер от по 1 000 (хиляда) евро на банковите сметки на адвокатите на жалбоподателя в България, г-жа В. Келчева и г-н В. Стоянов;

(iii) всеки данък, който би могъл да бъде наложен върху горните суми;

(б) че от изтичането на посочения тримесечен срок до извършване на плащането, върху горните суми се дължи проста лихва в размер, равен на маржиналната лихва по кредити, определена от Европейската централна банка за просрочения период, увеличена с три процентни пункта;

8. Отхвърля останалата част от иска на жалбоподателя за справедливо удовлетворение.

Изготвено на английски език и обявено в писмена форма на 7 февруари 2008 г., съгласно разпоредбите на член 77, ал. ал. 2 и 3 от Правилника на Съда.

Claudia Westerdiek
Секретар

Peer Lorenzen
Председател